

Władza sędziowska – wymiar sprawiedliwości – prawo do sądu

Mgr Wojciech Wereszko
Katedra Praw Konstytucyjnego
WPAA UW

Art. 10.

Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej opiera się na podziale i równowadze władzy ustawodawczej, władzy wykonawczej i władzy sądowniczej.

Władzę ustawodawczą sprawują Sejm i Senat, władzę wykonawczą Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej i Rada Ministrów, a władzę sądowniczą sądy i trybunały.

Art. 173.

Sądy i Trybunały są władzą odrębną i niezależną od innych władz

Art. 175.

**Wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują
Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne oraz
sądy wojskowe.**

Orzeczenie TK z 21.11.1994 r. K 6/94

„Do istoty wymiary sprawiedliwości należy by sprawowany on był wyłącznie przez sądy, a pozostałe władze nie mogły ingerować w te działania czy w nich uczestniczyć. Wynika to ze szczególnego powiązania władzy wykonawczej z ochroną praw i wolności jednostki”

Art. 45.

Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd.

Wyłączenie jawności rozprawy może nastąpić ze względu na moralność, bezpieczeństwo państwa i porządek publiczny oraz ze względu na ochronę życia prywatnego stron lub inny ważny interes prywatny. Wyrok ogłaszany jest publicznie.

Prawo do sądu

Art. 77.

1. Każdy ma prawo do wynagrodzenia szkody, jaka została mu wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej.
2. Ustawa nie może nikomu zamykać drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności lub praw.

Art. 78.

Każda ze stron ma prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Wyjątki od tej zasady oraz tryb zaskarżania określa ustawa.

Orzeczenie TK z dnia 7 stycznia 1992 r., K 8/91

„Jednym z fundamentalnych założeń demokratycznego państwa prawnego jest zasada dostępu obywateli do sądu w celu umożliwienia im obrony ich interesów przed niezawisłym organem kierującym się wyłącznie obowiązującym w państwie prawem. W konsekwencji prawo do wymiaru sprawiedliwości przez sąd zajmuje tak ważne miejsce, że jakakolwiek wykładnia ścieśniająca art. 1 Konstytucji w tym zakresie nie odpowiadałaby ani celowi, ani charakterowi ustroju RP. Prawo jednostki do rzetelnego i publicznego procesu, w którym są rozstrzygane jej prawa o charakterze administracyjnym, cywilnym, a także do postępowania, w którym przedstawione są przeciwko niej zarzuty karne, wynika z zasady zawartej w art. 1 Konstytucji, iż Polska jest państwem prawnym. Za taką wykładnią art. 1 Konstytucji przemawia także art. 56 ust. 1 Konstytucji, który stanowi, iż "wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują: Sąd Najwyższy, sądy powszechne i sądy szczególne". Przepis ten udostępnia obywatelowi szeroką drogę do wymiaru sprawiedliwości. Odmowa wymiaru sprawiedliwości zawarta w kwestionowanym przepisie art. 36 ust. 2 ustawy o Straży Granicznej funkcjonariuszom tej Straży w zakresie ich stosunków służbowych narusza zatem w ocenie Trybunału Konstytucyjnego wymieniony przepis art. 1 Konstytucji i jest z nim niezgodna.”

Prawo do sądu – elementy konstrukcyjne

- prawo dostępu do sądu
- prawo do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej
- prawo do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia sądowego
- prawo do odpowiedniego ukształtowania ustroju i pozycji organów rozpoznających sprawy

Za Balicki R., Bernarczyk M., Hałub-Kowalczyk O., Jabłoński M., Jarosz-Żukowska S., Kłopotcka--Jasińska M., Ławniczak A., Masternak-Kubiak M., Śledzińska-Simon A., Węgrzyn J., Wygoda K., *Konstytucja i prawo konstytucyjne. Zarys wykładu*, Warszawa 2021

Ustrój sądów – wyrok TK z 07.11.2005 r. P 20/04

„ustrój sądów realizować ma, najogólniej rzecz biorąc, dwie najważniejsze wytyczne konstytucyjne, a mianowicie **zapewniać sądom jako instytucjom publicznym rzetelność i sprawność**. Regulacja ustroju sądów ma **służebne znaczenie wobec przysługującego każdemu prawa do rozpatrzenia jego sprawy w sposób sprawiedliwy, jawny i bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd** (art. 45 ust. 1 Konstytucji). Rzetelność działania sądów oznacza w tym kontekście przede wszystkim ich bezstronność, niezależność i niezawisłość, zaś sprawność – eliminację w miarę możliwości przedłużania się postępowania sądowego ponad uzasadnioną konieczność. Podstawowym założeniem nie może tu więc być dobro pojmowanego wąsko wymiaru sprawiedliwości, ani ochrona interesów osób zatrudnionych w organach władzy sądowniczej, ale dążenie do sprawnego i rzetelnego wykonywania zadań publicznych, do których sądy zostały powołane”